

KITLIK TİCARETİ

Devinder Sharma¹

“Gıda güçtür. Biz onu, davranışları değiştirmek için kullanırız. Bazıları buna rüşvetçilik diyebilir. Özür dilemeyeceğiz.”²

Bir süre önce, İrlanda'nın Cork şehrindeki Uluslararası Kıtık Merkezinde bir parti programı konuşmacısı yüz elli yıl önce 1,5 milyon insanın ölmesine neden olan büyük İrlanda Patates Kıtığı'nın en şiddetli zamanlarında Britanya'ya kalkacak gemilere tahılın nasıl yüklendiğini anlattı. Durakladı ve *“merak ediyorum acaba aynı kasabada milyonlarca insan açlıktan ölürlen gemilere tahıl yüklenmesine uzaktan da olsa sinirlenmeyen insanlar nasıl insanlardı!”* diye hayıflandı.

Yüz yıl sonra, aynı sınıfın insanları tahminen 1,53 milyon insanın öldüğü büyük Bengal Kıtığı'ndan büyük ölçüde sorumluydular. Nobel ödüllü Amartya Sen'in de bugünlerde çok konuşulan “yetki” (entitlements) teorisinde açıkladığı gibi, Bengal Kıtığı gıda üretiminde yaşanan krizden değil, sömürgeci efendilerin gıdayı diğer ticari amaçlar için kullanmalarından kaynaklanıyordu. Eğer aynı şeytani karar alıcı elit sınıfın sömürgecilerin dağılmasıyla yok olup olmadığını düşünüyorsanız, nefesinizi tutun!

Büyük bir insanlık trajedisi yaşanan Bengal Kıtığı'ndan sonra son altmış yılda yiyecek yardımı kolayca politik bir silah olarak kullanıldı. Ancak etik anlamda da iğrenç, insanlığa aykırı olaylardan biri Birleşik Devletler Uluslararası Gelişim Programı'nın (USAID) kıtlık çeken Zimbabwe'ye genetik yapısı değiştirilmiş tahıl almalarını şart koşarak 50 milyon dolar yardım önerisiydi. Gıda yardımı sadece dış politikanın

silahı olmaktan çıktı, kıtlık mağdurlarını ve aç milyonları sömürmek anlamına gelse de artık çok önemli bir ticari alan.

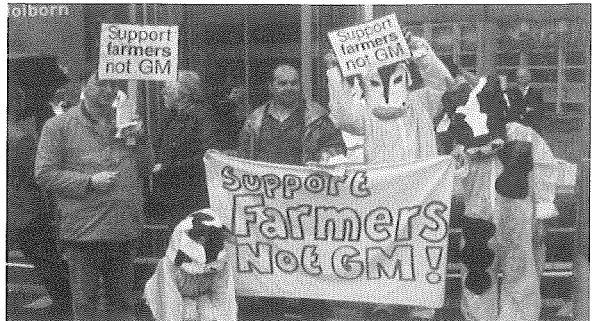
Bu USAID'in tahminen 13 milyon insanın açlık çektiği, iki yıl süren sel ve kuraklığın ardından kıtlık sınırı altında yaşayan Zambiya, Zimbabwe, Lesotho, Mozambik ve Malawi'ye mısır konusunda sunacakları önerilerde takip edecekleri yol.

Test edilmemiş ve zararlı gıda üretimi yüzünden büyük tepkiler alan genetiği değiştirilmiş (GD) gıda endüstrisi için açlık, kıtlık ve ölüm *para* anlamına geliyor. USAID'in öncülük yaptığı endüstri sunulacak tek seçeneğin GDO'lu tahıl olduğunu açıkça belirtti. Son 20 - 30 yılda USAID'in uzantısı haline gelen Dünya Gıda

GDO'lu gıdalar bir kez insani yardım olarak kabul edildiğinde Afrika hükümetlerinin Afrika tarım ekonomisine göz dikmiş bu gruplara karşı koyması politik açıdan çok zor. Biyoteknoloji endüstrisi için Afrika çok büyük bir pazar.

¹ Devinder Sharma New-Delhi'de Gıda ve Ticaret Politikaları Uzmanı. Son çalışmalarında “GATT to WTO: Seeds of Despair” ve “In the Famine Trap” kitapları yer alıyor. (ç.n.)

² Catherine Bertini, Dünya Gıda Programı Yöneticisi (1.2)

Programı (WFP) da USAID'in programını hiç düşünmeden çabucak onayladı. WFP daha önce de Afrika'daki okul çocukları için öğle yemeği programına GDO'lu gıda koyarak ABD'ye tahıl fazlasını azaltması için yardım etmişti.

Başkan Mugabe daha fazla dayanamadı. Daha önce Zimbabwe meclisinde; “*Şu anki kuraklıkla ekonomimizin dayanak noktası olan tarım sektörünün geleceğini gözeterek savaşaçağız; umutsuzluğa ya da beklentiye dayanan yanlış kararlarla geleceği tehlikeye atamayız*” diye konuşmuştu. Fakat şimdi biyoteknoloji endüstrisi Afrika direnişini kırmak için bütün maddi gücünü kullanıyor. GDO'lu gıdalar bir kez insani yardım olarak kabul edildiğinde Afrika hükümetlerinin Afrika tarım ekonomisine göz dikmiş bu gruplara karşı koyması politik açıdan çok zor. Biyoteknoloji endüstrisi için Afrika çok büyük bir pazar.

Zambiya başkanı Levy Mwanawasa da insanların zehirli gıda yemekten ölmeyi tercih edeceğini belirtti. Malawi GDO'lu tahılları kabul etmek dışında hiçbir seçeneklerinin olmadığını belirtirken gazetelerdeki haberler Malawi'ye giden gıda yardımı için geçiş olarak kullanılan Mozambik'in WFP'den gıdaların bozulmasını önlemek için en azından poşetlerle kaplanmasını istediğini yazıyordu.

Bu arada tesadüfen(!) Malawi kredi borçlarını ödemek için mısır satmaya zorlandıktan hemen sonra kıtlıkla karşı karşıya kaldı. *New Economics'den* (New Economics Foundation) Ann Pettifor gıda krizinden hemen üç ay önce Malawi'nin Dünya Bankası tarafından tahıl stoklamaktansa döviz alması yönünde teşvik edildiğini açıklıyor.

Peki neden?

Çünkü borçları ödemek için döviz gerekli. Çünkü borç sahipleri Malawi Kwachas'ını³ kabul etmiyor. Aslında torbalarla tahılı da...

Biyoteknoloji endüstrisi savunmasız insanları etkilemek için tarım ekonomistlerini ve Nobel ödüllü insanları hoparlör olarak kullanmaktan da geri kalmıyor.

Sadece “yeşil banknotlar” ya da diğer sağlam dövizler geçerli...

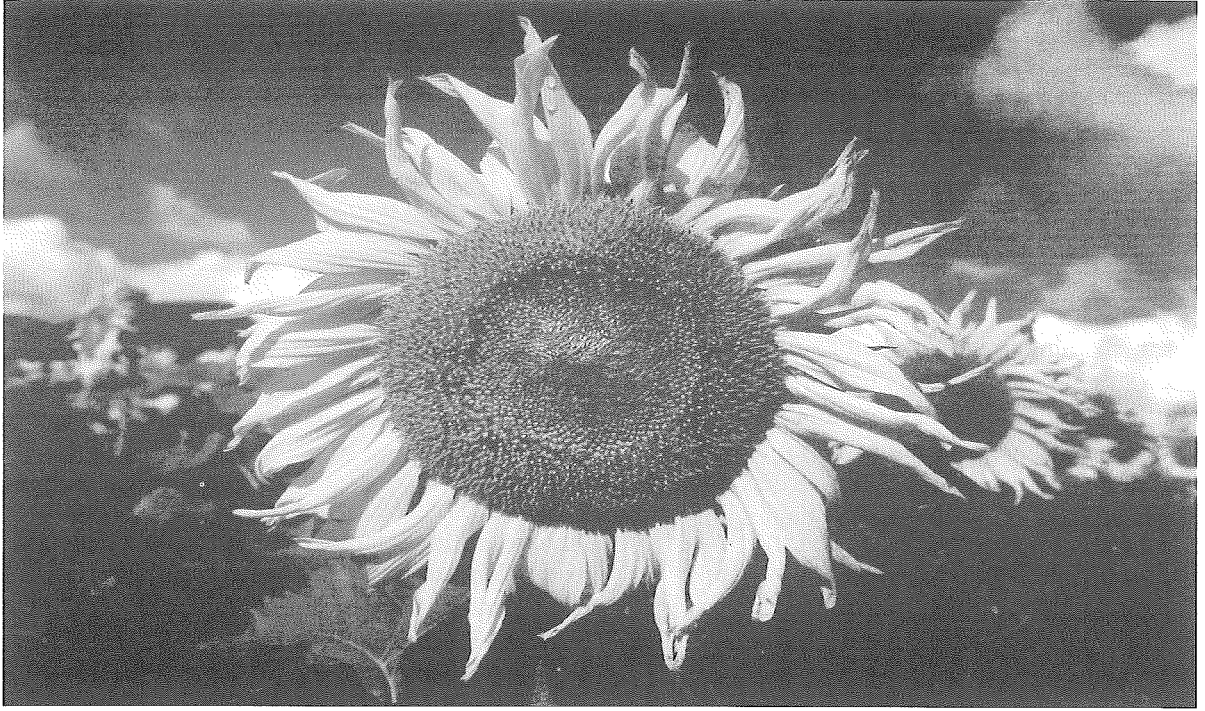
Malawi'ye ticari kredi veren kaynaklardan birinin borcunun ödenmesi gerekti. BBC'ye demeç veren Malawi devlet başkanına göre “*hükümet daha önce tahıl almak için aldığı kredi borçlarını ödemek amacıyla tahıl satmaya zorlandı.*” Başkan Muluzi IMF'nin ve Dünya Bankası'nın Malawi'nin tahıl ambarı olduğunu ve hükümetin borçları ödeyebilmek için tahıl satmak zorunda olduğu konusunda ısrar ettiklerini belirtti. Sonuç olarak Malawi Kenya'ya 28.000 ton tahıl sattı. Alacaklıların baskısı altında, IMF ve Dünya Bankası'nın rehberliğinde Malawi hükümeti halkın temel besin kaynağı mısırı dolarlarla değiştirdi. Şimdi Malawi Amerika'dan GDO'lu gıda alabilmek için yeni borçlar alıyor. Emin olun ki USAID GDO'lu gıda endüstrisine pazar yaratmak için gece gündüz çalışıyor!

Biyoteknoloji gıdaları konusundaki tartışmalar bununla bitmiyor. Nihayetinde bu Amerika'nın hızla parlayan yeni endüstrisinin çıkarı ile ilgili. Biyoteknoloji endüstrisi savunmasız insanları etkilemek için tarım ekonomistlerini ve Nobel ödüllü insanları hoparlör olarak kullanmaktan da geri kalmıyor. Washington merkezli Uluslararası Gıda Polisiçesi Araştırma Enstitüsü eski başkanı Dr. Per Pinstrup-Anderson Zimbabwe'nin politik çıkarları için gıdayı kullandığını belirtti. Başkan Mugabe'nin son toprak reformu politikasına atıfta bulunarak bunu çok mantıksız bulduğunu ekledi.

Orta ve Kuzey Afrika'daki gıda krizini sona erdirmek için ne kadar tahıl gerekir?

WFP' ye göre bir milyon ton. Şaşırtıcı olan şey WFP'nin ve Pinstrup-Anderson'un aklına bu sorunu çözmek için genetik yapısı değiştirilmemiş gıdaların alınması hiç gelmiyor. Daha da ilginç olan şey tahıl ambarı diye bilinen ülkenin 19.yy.da İrlanda'yı kıtlıktan kurtaracak durumda olması. Aç İrlanda halkına ilk gemi Hindistan'dan yüklenmişti. Son dönemde Hindistan insanlık adına savaş mağduru Iraklılara da gıda gönderiyor. Bin Ladin ve örgütü Afganistan dışına püskürtüldükten hemen sonra, Hindistan bu yılın başlarında Afganistan'daki açlıkla da mücadele etmeye başladı. Daha önce

³Malawi para birimi

Hindistan 1980 ortalarında Etiyopya kıtlığının en şiddetli olduğu dönemde Etiyopya'nın kurtarıcısı olmuştu.

Açıkta 65 milyon ton genetik yapısı değiştirilmemiş tahıl varken WFP yine de Hindistan'dan tahıl almayacak. Kilosu 10 Amerikan sentinden daha ucuzken WFP daha ucuzunu bulamaz. Ama yine de bu yönde bir karar alınmayacak ya da alınmasına izin verilmeyecek. Çünkü Afrika'da artan açlık milyar dolarlık biyoteknoloji endüstrisi için yeni pazarlar demek. İnsan sağlığı ve umutları tehlikeye atan pazarlıklar ve GDO'lu gıdaların sebep olacağı çevre kirliliği Amerikalı tacirlerin umurunda değil. Aslında, hiçbir zaman olmadı!

Yeni kurulmuş bir ülkeyken 1974'de kıtlıkla boğuşan Bangladeş'e A.B.D. 2,2 milyon ton gıda yardımını Pakistanlı savaş suçlularının ülkeden çıkarıldığından emin olana kadar göndermedi. Bir yıl sonra Bangladeş muson yağmurları ve sel baskınlarıyla mücadele ederken Amerika büyükelçisi Amerika'nın Bangladeş'e Küba'ya

Hint keneviri ihracatı politikası sebebiyle gıda yardımı yapmak gibi bir hataya düşmeyeceğini açıkça belirtti. Bangladeş Amerika baskısına teslim olup Hint keneviri ihracatını durdurduğunda 'kıtlık kurbanları' için artık çok geçti.

Gıda politik bir silahtı. Şimdiyse politik bir silah olmanın ötesinde bir ticaret aracı. Kıtlık olsun ya da olmasın tahıl ticaretinin Shylock'ları "yarım okka et"lerini almalı.⁴

Çev: Başak Coşkun

Kaynakça

1. REAL News v.2, Jul96 <http://www.getset.com/realwomen/news9608.html>
2. The Idaho Observer. The Executive Order Above All Executive Orders. March 1997 <http://proliberty.com/observer/prt0397a.htm>
3. <http://www.mindfully.org/GE/GE4/Famine-As-Commerce-Bertini6aug02.htm>

⁴"Shylock" Shakespeare'in "Venedik Taciri" adlı eserindeki ünlü bir karakterin adı olmakla kalmamış, yeni bir sözcük olarak dile katılmış; sömürgeci, gözü doymaz bir tefeci anlamı kazanmıştır. "Yarım okka et" deyiminin de benzer bir kullanımı vardır. (ç.n.)